

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΥ ΤΣΟΝΤΟΥ ΒΑΡΔΑ

Τὸν Ὀκτώβριον 1950 ἡ Ἐλπὶς Χλαμπουτάκη ἐδώρησεν εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Γ. Τσόντου, δστις ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Βάρδας διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ ἀπὸ τοῦ 1903 καὶ πέραν. Τὸ πολύτιμον αὐτὸ ἀρχεῖον, τὸ δποῖον παρελήφθη τῇ 3 - 10 - 1951 καὶ ἔταξινομήθη ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, περιλαμβάνει 30 φακέλους καὶ εἶναι πλέον εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐρευνητῶν. Λόγῳ τῆς σημασίας του διὰ τὴν πρόσφατον ἵστορίαν ἔθεωρησα σκόπιμον χάριν τῶν ἐρευνητῶν αὐτῆς νὰ δημοσιεύσω ἀδρομερῆ περιγραφὴν αὐτοῦ, προτάσσων σύντομον βιογραφικὸν σημείωμα διὰ τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΟΝΤΟΣ ΒΑΡΔΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ἀσκύφου τῆς Ἐπαρχίας Σφακίων τοῦ Νομοῦ Χανίων τῆς Κρήτης τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1871. Πρόπαππος τούτου ἦτο δ Παῦλος Πόλακας τῆς οἰκογενείας τῶν Μαυροπατέρων ἐξ Ἀσκύφου, δστις ἐφονεύθη κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Δασκαλογιάννη (1769). Οὗτος εἶχε σύζυγον τὴν Καλλιόπην Τσοντοπούλαν ἀπὸ τὴν Ἀράδιαναν τῶν Σφακίων, ἐξ ἣς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της τὰ τέκνα της φνομάζοντο «τῆς Τσοντοπούλας τὰ παιδιά» καὶ ἐκ τούτου ἔμεινε τὸ ἐπώνυμον Τσόντος ἢ Τσοντάκης. Ο Παῦλος εἶχε δύο ἀδελφούς, τὸν Σταῦρον καὶ τὸν Μανοῦσον καὶ ἀδελφὴν τὴν Μαρίαν, ἣν ἐνυμφεύθη δ Κουκούτσης. Τέκνα τοῦ Παύλου ἥσαν δ Κωνσταντίνος Πορτοκάλλης ἢ Τζιολῆς, δστις ἐφονεύθη τὸ 1821 εἰς τὸν Βρωμόκαμπον, ἡ Ἀθηνᾶ, σύζυγος τοῦ Παύλου Μωράκη ἢ Μανουσιούδάκη καὶ δ Μανοῦσος, δστις εἶχε πέντε υἱούς, Παῦλον, Μιχαήλ, Χαράλαμπον, Εύστρατον καὶ Καλλιόπην. Ἐκ τούτων δ Μιχαήλ εἶχε τέκνα τὸν Μανοῦσον, Καλλιόπην, Ἀθηνᾶν καὶ Ἀμαλίαν. Ο Εύστρατος ἐπτά, τὴν Βασιλικήν, Ὁλγαν, Καλλιόπην, Λούγεναν, Μανοῦσον, Μιχαήλ καὶ Γεώργιον. Καὶ δ Χαράλαμπος ἢ Λάμπης ἢ Τσοντολάμπης εἶχε τέκνα τὸν Μανοῦσον, τὸν Γεώργιον, δστις εἶναι δ περὶ οὐδὲ δ λόγος δημιουργὸς τοῦ παρόντος Ἀρχείου, καὶ τὴν Ἐλπίδα, ἣτις εἶναι ἡ σύζυγος Χλαμπουτάκη, ἡ αἰωνίας μνήμης δωρήτρια τοῦ Ἀρχείου εἰς τὸ Κράτος.

‘Ο Χαράλαμπος Τσόντος προσέφερεν ύπηρεσίας κατά τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1866 - 1869 καὶ ᾧτο ἀρχηγὸς τῶν Σφακίων. Ζῶν ἐν Ἀθήναις βιαδύτερον, ἐπεμβὰς ἵνα διαχωρίσῃ συμπλακέντας Κρῆτας εἰς κέντρον τῶν Χαντείων, ἐτραυματίσθη τυχαίως τὴν 25ην Ιουνίου 1874 καὶ ἀπεβίωσεν ἐντὸς δλίγουν.¹

Υἱὸς τούτου ἦτο ὁ Γεώργιος Χ. Τσόντος, ὁ κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ἐπονομασθεὶς Βάρδας, δστις ἐσπούδασε καὶ ἐμεγάλωσεν εἰς Ἀθήνας. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1888 καὶ ἐμαθήτευσεν ἐν αὐτῇ μέχρι τῆς 31 Ιουλίου 1893, δπότε ἐξῆλθε καὶ κατετάχθη ὡς ἀνθυπολοχαγὸς (τῇ 6 Αὐγούστου 1893) εἰς τὸ Πυροβολικόν. Τῷ 1896 μετ’ ἀλλων ἀξιωματικῶν μετέβη αὐθαιρέτως εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Κρήτην. Ἐπιστρέψας ἐφυλακίσθη, ἐστικάσθη ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου καὶ ἥθιψώθη, ἀλλ’ ἐτέθη ὑπὸ τοῦ ‘Υπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν εἰς πρόσκαιρον παῦσιν ἀπὸ 26 Οκτωβρίου 1896. Ἀνεκλήθη ἐξ ἀργίας τῇ 30 Ιανουαρίου 1897. Τὸν Φεβρουάριον 1897 ὡς οὐλαμαγὸς ὑπὸ τὸν τότε ταγματάρχην τοῦ πυροβολικοῦ Ἐμμανουὴλ Μανουσογιαννάκην ἐστάλη μὲ πυροβολικὸν εἰς Κρήτην, πρὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ κατοχῆς τῆς νήσου ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Τιμολέοντα Βάσον, συμμετασχὼν εἰς τὰς ἐπιθέσεις Κανδάνου, Σελίνου, Πύργου Μαλάξης καὶ λοιπὰς ἐπιχειρήσεις ἐκεῖ.² Κατὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ πολέμου τοῦ 1897 ἐπανῆλθεν εἰς Λαμίαν καὶ ὑπηρέτησεν ὡς οὐλαμαγὸς ἐν τῷ Πυροβολικῷ μέχρι τοῦ 1902, ὅτε ἀπεσπάσθη εἰς τὴν Χαροπαγαφικὴν ‘Υπηρεσίαν.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1904, ἀρχαμένου τοῦ ἐνόπλου Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, ἐκλήθη τηλεγραφικῶς ἐκ Θεσσαλίας καὶ ἐξῆλθεν εἰς Μακεδονίαν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Βάρδας ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος τὴν 5 Νοεμβρίου 1904, δράσας μέχρι 5 Δεκεμβρίου 1905, δτε ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας. Τὴν 3 Μαρτίου τοῦ 1905 προήχθη εἰς ὑπολοχαγόν. Ἐξῆλθε πάλιν ὡς ἀρχηγὸς σώματος τὴν 5 Ιουνίου 1906 καὶ παρέμεινε μέχρι 15 Νοεμβρίου 1907, ἥτοι ἐν δλω ἐπὶ 2 ½ ἔτη, ἐδρασεν δὲ εἰς τὸν ἄγωνα περισσότερον πάντων τῶν ἀλλων ἀξιωματικῶν σωμάτων ἐν τῷ τότε Βιλαετίφ Μοναστηρίου (Βιτωλίων), τ. ἔ. τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ.

Τῷ 1904, δτε εἶχεν ἥδη φονευθῆ ὁ Παῦλος Μελᾶς καὶ ὁ Κατεχάκης ἥσθιένησεν, ὁ Βάρδας συνεκέντρωσε τὸ ἀνταρτικὸν σῶμά του καὶ τὸν Νοέμβριον ἐφθασεν εἰς Μακεδονίαν εἰς τὴν περιφέρειαν Καστορίας εἰς τὸ χωρίον

¹ Εἰς τὸ Ἀρχεῖον (φάν. 12,α) σώζεται ἀπόκομμα ἀδήλου ἐφημερίδος, ἔχον ἀριθμὸν τοῦ Κ. Ἀργυροπούλου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ο Τσόντο - Λάμπτης».

² Εἰς τὸ Ἀρχεῖον (φάν. 12, α) ὑπάρχει τὸ ὑπ' ἀριθ. 10194 τῆς 15 Απριλίου 1897 φύλλον τῆς ἐφημερίδος «Παλιγγενεσία», ἔνθα δημοσιεύεται: «Μάχη καὶ ἄλωσις τοῦ Πύργου τῆς Μαλάξης. Ἐπίσημος Ἐκθεσις» («Ἐν Φουρνέ Κυδωνίας 14 Μαρτίου 1897 ὁ ἀρχηγὸς Διομήδης Ν. Φανδρίδης»).

Βογατσικόν, ὅπερ εἶχεν ὡς βάσιν. Ὑδρασεν εἰς Καστανοχώρια, ἔνθα διέλυσε τὸ σῶμα τοῦ ἀρχικομιτατῆς Κωστάντωφ καὶ τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία, ἐπειδὴ ὁ χειμὼν ἦτο πολὺ βιαιός, νὰ δργανώσῃ τὸν Ἐλληνισμὸν τοῦ τόπου καὶ τὸ ἐπέτυχε. Εἰς δλα τὰ χωρία, ἀπὸ Βολέτσικο ἔως Βολιμίτσι, ἔκαμεν ἐπιτροπάς, ἔβγαλεν ἐντοπίους ἀντάρτας, ἀγγελιοφόρους, ὁδηγοὺς σωμάτων καὶ τοὺς ἔδωσε καὶ ὅπλα. Οὗτο ἐπέτυχε πλέον δ ἀγών, ἀναζωγονηθεὶς μετὰ τὴν ἀπογοήτευσιν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Παύλου Μελᾶ. Ἡδύναντο ἥδη τὰ εἰς Μακεδονίαν διερχόμενα ἀνταρτικὰ σώματα νὰ κρύπτωνται.

Τὴν 25ην Μαρτίου 1905, ἐνισχυθεὶς καλῶς, ἐνήργησε τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν κατὰ τῆς κυρίας βάσεως τῶν κομιτατῆδων, τῆς Ζαγορίτσενης. Ἐκαμε καὶ ἄλλην ἐπίθεσιν εἰς Κορέστια, δευτέραν βάσιν, καὶ γενόμενος κύριος τῶν περιοχῶν ἥρχισε πάλιν νὰ δργανώνῃ κάθε χωρίον, νὰ δίδῃ ὅπλα καὶ νὰ στρατολογῇ καὶ ἀντάρτας ἀπὸ σλαβοφόρους Ἐλληνας. Εἶναι δ πρῶτος ἀρχηγός, ὅστις ἐκτύπησεν ἐποτελεσματικῶς τοὺς κομιτατῆδες, ἐνεθάρρυνεν, ἀφύπνισε καὶ ὠργάνωσε τὸν Ἐλληνισμὸν τῆς Μακεδονίας, μετὰ τοσαύτας περιόδους τρομοκρατίας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων.

Λόγῳ ὑπερκοπώσεως ἀνεπαύθη ἐπί τινα χρόνον. Τῷ 1906 ἐπανήρχισε τὴν ἐπιθετικήν του δρᾶσιν ἀπὸ τὰ Κορέστια μέχοι περιφερείας Μοναστηρίου. Ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μοναστηρίου ἔκαμε τὴν μεγαλυτέραν ἐπίθεσιν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος κατὰ τοῦ χωρίου Ἰγοί, βάσεως τῶν κομιτατῆδων. Πυροπολήσας τοῦτο, ἔμεινε πλέον ἀνενόχλητος καὶ ἥρχισε πάλιν τὸ δργανωτικὸν ἔργον.

* *

Τὴν 1ην Ἰουλίου 1910 προήχθη εἰς λοχαγὸν II, τὴν 23ην Ἀπριλίου 1912 εἰς λοχαγὸν I καὶ τὴν 25ην Σεπτεμβρίου 1913 εἰς ταγματάρχην. Τῷ 1910 ἦτο λοχαγὸς ὑπασπιστὴς τῆς I Μεραρχίας ἐν Λαρίσῃ ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ἐμμανουὴλ Μανουσογιανάκην. ‘Υπ’ αὐτὸν ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 - 13 καὶ εἰς τὸν Ἐλληνοβουλγαρικὸν τοῦ 1913. Ἀρχὰς Νοεμβρίου 1912 ἀπεσπάσθη εἰς τὸ ἐν Φλωρίνη Γενικὸν Στρατηγεῖον Στρατοῦ, ὅπερ μετά τινας ἡμέρας ἀπέστειλε τοῦτον εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τῆς III Μεραρχίας ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Κ. Δαμιανόν, ἥτις προελάσασα κατέλαβε τὴν Καστορίαν, Βίγλισταν, Κορυτσάν, Κολώνιαν, Λεσκοβίκι, Πρεμετήν καὶ Κλεισούραν, πλησίον τοῦ Τεπελενίου. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ταύτης εἰς Φλώριναν, ἵνα μεταβῇ εἰς Θεσσαλονίκην, διετάχθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κορυτσάν καὶ νὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῇ ὡς βοηθὸς τοῦ πολιτικοῦ διοικητοῦ Π. Καφαμπέλη καὶ τοῦ κατόπιν ἐλθόντος στρατιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ διοικητοῦ Κορυτσᾶς, συνταγματάρχου πεζικοῦ Ἀλεξ. Κοντούλη.

Ἄρξαμένου τοῦ Ἐλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου τοῦ 1913, τηλεγραφικῶς διετάχθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον εἰς Θεσσαλονί-

κην' ἔκει τῷ ἐδόθη λόχος κατοχῆς καὶ σώματα ἀνταρτῶν καὶ ἐνήργησε τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐδάφους ἀπὸ λιποτακτῶν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ κομιτατζήδων εἰς τὰς περιφερείας Κιλκίς, Σερρῶν καὶ Δράμας μέχρι καὶ Νευροκοπίου, οὗ ἔξετέλεσε τὴν ἐκκένωσιν διαταγῇ τοῦ μεράρχου τῆς VII μεραρχίας στρατηγοῦ Ναπολ. Σωτίλη. Είτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ύστερην του ὁς ὑπασπιστὴς τοῦ διοικητοῦ σώματος στρατοῦ Ἐμμανουὴλ Μανουσογιαννάκη εἰς Δράμαν.

Τὸν Σεπτέμβριον 1913 προαχθεὶς εἰς ταγματάρχην, ὑπηρέτησε πάλιν ὡς βοηθός τοῦ ἐν Κορυτσᾷ διοικητοῦ Ἀλεξ. Κοντούλη καὶ είτα ὡς μοίραρχος πυροβολικοῦ ἔκει τῆς VIII Μεραρχίας.

* *

¹ Αρχαμένου τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος (1914), προσῆλθεν εἰς αὐτόν, παραιτηθεὶς τοῦ στρατοῦ, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1914¹ καὶ διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τοῦ τομέως Κορυτσᾶς. Τοῦ στρατοῦ παρηγορήθη τῇ 26ῃ Ιουνίου 1914. Μετὰ δὲ τὴν κατάληψιν ὑφ' ἡμῶν ἐγένετο στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς τῆς αὐτονόμου πλέον Κορυτσᾶς μέχρι τοῦ Ὁκτωβρίου τοῦ 1914, δτε παρέδωκε τὸν τομέα εἰς τὸν ἔλθοντα τακτικὸν ἐλληνικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Ἀλέξ. Κοντούλην, συνταγματάρχην πεζικοῦ. ² Ανεκλήθη εἰς τὴν ἐνέργειαν μόνον τὴν 2αν Μαρτίου 1915 καὶ προήχθη εἰς ἀντισυνταγματάρχην τὸ 1916 τῇ 21ῃ Μαΐου, ὑπηρετήσας εἰς τὴν διεύθυνσιν ὑλικοῦ πολέμου ὡς ὑποδιευθυντής.

³ Ενεκα τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐφυγοδίκησεν ἀπὸ 5ης Ιουνίου 1917 μέχρι Νοεμβρίου 1920. ⁴ Ετέθη εἰς διαθεσιμότητα διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 20ης Ιουλίου 1917 καὶ εἰς ἀποστρατείαν ἀπὸ 6ης Δεκεμβρίου 1917, ἀνακληθέντων δὲ τῶν διαταγμάτων τούτων τὸ 1920 προήχθη εἰς συνταγματάρχην τοῦ πυροβολικοῦ τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1920, τοῦ προβιβασμοῦ του λογισθέντος ἀπὸ 13ης Δεκεμβρίου 1917. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1921 ἐγένετο διοικητὴς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς Εὐελπίδων καὶ τὸν Δεκέμβριον 1921 φρούραρχος Ἀθηνῶν.

Τὸν Σεπτέμβριον 1922 συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως Πλαστήρα - Γονατᾶ καὶ μετὰ πέντε καὶ ἡμίσεος μηνῶν φυλάκισιν ἐν ταῖς φυλακαῖς «Αβέρωφ» δικασθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου ἥθωφάθη. Διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 11ης Οκτωβρίου 1922 ἐτέθη εἰς αὐτεπάγγελτον διαθεσιμότητα, διὰ βασιλικοῦ δὲ διατάγματος τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1923 εἰς αὐτεπάγγελτον ἀποστρατείαν.

¹ Κωνστ. Αθ. Διαμάντη, Πηγαὶ διὰ τὴν ἴστορίαν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος, Περιοδικὸν «Ηπειρωτικὴ Ἐστία», τόμ. Ε' (1956), σελ. 122 κ.ε. (ἔνθα δημοσιεύεται αὐτόγραφον Ημερολόγιον τοῦ Τσόντου Βάρδα).

Τὸ 1935 (Φ.Ε.Κ., Γ' ἀρ. 149/19 - 11 - 1935) ἀνεκλήθη τὸ ἀπὸ 15 - 2 - 1923 βασιλικὸν διάταγμα ἀποστρατείας του καὶ προεβιβάσθη εἰς τοὺς βαθμοὺς τοῦ ὑποστρατήγου ἀπὸ 23 - 8 - 1923 καὶ ἀντιστρατήγου ἀπὸ 6 - 8 - 1925, ἀκολούθως δ' ἀπεστρατεύθη ἀπὸ 18 - 1 - 1933, ἀφ' ἣς κατελήφθη ὑπὸ τοῦ δρίου ἡλικίας. Τῇ 30 - 12 - 1929 ἔζητησε νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸν πίνακα τῶν Μακεδονομάχων (Ν. 4413/23 - 8 - 1929).

¹Ἐκτοτε ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπὸ τὴν σημαίαν κυρίως τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, ἐκλεγόμενος βουλευτὴς εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν. Ἐπὶ κυβερνήσεως Π. Τσαλδάρη ἐγένετο ὑπουργὸς γενικὸς διοικητὴς Κρήτης. Ἀπέθανεν ἐν τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου 1942 καταβληθεὶς ὑπὸ τῶν στερήσεων τῆς κατοχῆς καὶ τοῦ μαρασμοῦ ἐκ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Πατρίδος.¹

Τῇ 22ῃ Ἰουλίου 1946 ἐγένετο ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Ἀθηνῶν Γεωργίου Θ. Μπακοπούλου πρότασις νόμου «περὶ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος εἰς τὸν ἀντιστρατηγὸν Γεώργιον Τσόντου - Βάρδαν», εἰς ἐμφανὲς μέρος τῆς πρωτευούσης διὰ τοὺς μακροὺς ἐμνηκούς ἀγῶνας του ὑπὲρ τῆς Βορείου Ήπείρου, Μακεδονίας καὶ Κρήτης.

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΣΟΝΤΟΥ - ΒΑΡΔΑ

Τὸ Ἀρχεῖον τοῦτο εἰσαχθὲν διαλελυμένον καὶ ἐντελῶς ἀκατάτακτον εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ἐταξινομήθη ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας καὶ εἶναι στήμερον προσιτὸν εἰς τὴν ἔρευναν. Περιλαμβάνει στοιχεῖα καὶ πληροφορίας: 1ον διὰ τὴν κρητικὴν ἴστορίαν ἀπὸ τῶν Ὁρολογικῶν (1769) μέχρι τοῦ 1942, κατὰ τὴν προσπάθειαν ἀνευρέσεως τῶν προγόνων καὶ συγγενῶν τοῦ Γ. Τσόντου καὶ τῆς στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς δράσεως αὐτῶν. Εἰς τοὺς φακέλους 1 καὶ 12 δύναται νὰ ἀνεύρῃ τις πολλὰς εἰδῆσεις διὰ τὴν περίοδον 1866 ἕως 1912 τῆς κρητικῆς ἴστορίας. Καὶ εἰς τοὺς ἄλλους φακέλους ἐκτίθεται μὲ ἀφονίαν στοιχείων ἡ δρᾶσις πλήθους Κρητῶν παντὸς βαθμοῦ καὶ κοινωνικῆς τάξεως, διόν τις διεξήγετο ἀπελευθερωτικὸς ἀγῶν. Θαυμάζει κανεὶς τὴν εὐρυτάτην συμμετοχὴν τῶν τέκνων τῆς ήρωατόκουν νήσου εἰς τοὺς ἀγῶνας πρὸς ἀπελευθέρωσιν: τῆς Κρήτης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ήπείρου. 2ον Ἀφθονον είναι τὸ ὑλικὸν τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶ-

¹ Τὰ ἀνωτέρω περὶ τοῦ Τσόντου Βάρδα βιογραφικὰ στοιχεῖα ἐλήφθησαν ἔξ αὐτοβιογραφικῶν σημειωμάτων τοῦ Ιδίου, εὑρισκούμενων ἐντὸς τοῦ Ἀρχείου καὶ δὴ εἰς τὸν 12 φάκη. Πλὴν τούτων είχον ὑπὲρ ὅψιν μου καὶ τὰ ἔξης: Κ ω ν. Χ. Σ κ ε ν δ ἐ ο η, Φυσιογνωμίες ποὺ ἔφυγαν. Ὁ Γεώργιος Τσόντος - Βάρδας, «Ἐγκυκλοπαιδίαν Ἡμερολόγιον «Πελασγοῦ» Κορυτσᾶς», ἔτος δωδέκατον, Ἀθῆναι 1947 σελ. 67-77. Κ ω ν. Α. Δ ι α μ ἀ ν τ η, Πηγαὶ διὰ τὴν ἴστορίαν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος, «Ἡπειρωτικὴ Ἐστία» τόμ. Ε' (1956), σελ. 121 κ.έ,

να ἀπὸ τοῦ 1903 - 1913. Ζον Πλούσιον ὑλικὸν ὑπάρχει διὰ τὸν Βορειο-πειρωτικὸν ἀγῶνα (1913 - 1915). Άντον Ἀξιόλογοι εἰδήσεις παρέχονται καὶ διὰ τὰ ἄλλα στρατιωτικά, πολιτικά καὶ κοινωνικά γεγονότα τῆς Ἑλλάδος τῶν χρόνων, καθ' οὓς δὲ Γ. Τσόντος ἐσπούδαζεν εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων, ὑπηρέτει ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν, κατεδιώκετο ὡς ἀντιβενιζελικὸς ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων του, ἔδρα ὡς πολιτευόμενος.

Τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀρχείου κατ' εἶδος εἶναι πρωτότυπα ἰστορικὰ ἔγγραφα, αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ τοῦ ἴδιου πρὸς ἄλλους ἢ ἴδιως ἄλλων πρὸς αὐτόν, αὐτόγραφα ἡμερολόγια, βιογραφικά καὶ ποικίλα ἄλλα σημειώματα, ὑπομνήματα, σημειωματάρια, χειρόγραφα βιβλία, ἀρχεῖα, ἐκθέσεις, ἔντυπα ποικίλα (βιβλία, ἐφημερίδες, ἀποκόμματα ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, δλίγα περιοδικά, προκηρύξεις, ἐγκύλιοι κλπ.).

Τὸ περιεχόμενον τοῦ Ἀρχείου κατὰ φακέλους ἔχει ὡς ἔξῆς.

I. ΚΡΗΤΙΚΑ

"Ἐγγραφα, ἐπιστολαί, καταστάσεις, σημειώματα, πιστοποιητικά, τηλεγραφήματα, ἔντυπα κλπ. (τῶν ἑτῶν 1867 - 1912) ἐν δλῷ τεμάχια 305.

Φ ἀ κ ε λ ο σ ὑπ' ἀριθ. 1, εἰς 10 δυοφακέλους ὡς ἔξῆς :

α) Ἀρχειακὰ στοιχεῖα τῶν ἑτῶν 1867 - 1893. Τεμάχια 11. Τὰ ἔγγραφα καὶ τὰς ἐπιστολὰς ὑπογράφουν οἱ Λάμπης Τζοντάκης, Γ. Καρκαβατζάκης, Μανοῦσος ἢ Ἐμμανουὴλ Τσοντάκης, ἢ προσωρινὴ κυβέρνησις Σφακίων καὶ τὸ Γεν. Ἀρχηγεῖον Σφακίων τῆς 30ῆς Αὐγούστου 1878, Γ. Τσόντος, Γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Κρήτῃ, ἐκκλησιαὶ τῶν Κρητῶν πρὸς τοὺς λαοὺς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τῇ 1ῃ Ἰουνίου 1890.

β) Ἀρχειακὰ στοιχεῖα τοῦ ἔτους 1894. Τεμάχια 18. 'Υπογράφουν διάφοροι ἔξαδελφοι τοῦ Γ. Τσόντου, Σταῦρος Α. Πολεντάκης, Γ. Α. Μανούσακας, Σ. Μπικουβάρης, Παῦλος Ν. Μαλανδράκης, Γ. Παπαδόπετρος κ. ἄ.

γ) Ἀρχειακὰ στοιχεῖα τοῦ ἔτους 1895. Τεμάχια 26. 'Υπογράφουν : Κράτης, Γ. Ι. Παπαδόπετρος, Καλλικρατίδας, Μασοῦσος Τσοντάκης, Σ. Α. Πολεντάκης, Σ. Μπικουβάρης ἢ Πόλακας, Μ. Γ. Κουνδουράκης, Πέτρος Μάνος, Ἐλπὶς Τσόντου, Γ. Τσόντος κ. ἄ.

δ) Χειρόγραφον ἐκ φύλλων 9, διαστάσεων $0,30 \times 0,21$ μ. ἔχον λίαν πυκνογραμμένας σημειώσεις διὰ τὰ ἐν Κρήτῃ γεγονότα τοῦ 1895 κ. ἄ. μὲ παραπομπὰς εἰς κεφάλαια καὶ σελίδας συγγράμματος ἀγνώστου, ἐκδεδομένου ἢ ἀνεκδότου.

ε) Ἀρχειακὰ στοιχεῖα τοῦ ἔτους 1896. Τεμάχια 77. 'Υπογράφουν Ἐλπὶς Τσόντου, Σ. Α. Πολεντάκης, Σ. Μπικουβάρης ἢ Πόλακας, Σ. Χριστοδούλακης, Μ. Γ. Κουνδουράκης, Γ. Χ. Τσόντος, Γ. Πωλιουδάκης, Σ.

Α. Πολέντας, Μιχαὴλ Τσοντάκης, ἢ ἐν Βαφὲ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Μεταπολιτεύσεως τῆς Κρήτης πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδα «Τὰ Λευκὰ Ὅρη» τῇ 13 Μαρτίου 1896 (ἄρθρον), Ἄ. Βέρος, Ἰωσὴφ Συγγελάκης, Χαρ. καὶ Εύστ. Σ. Τσατσούλης, Γ. Ι. Παπαδόπετρος, Γ. Ἀποστολάκης, Σ. Βαρδίδης, Νέος Πολιτειακὸς Ὀργανισμὸς Κρήτης ἐν Χανίοις τῇ 20ῃ Αὐγούστου/1η Σεπτεμβρίου 1896, Διακήρυξις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Μεγάλων Δινάμεων πρὸς τοὺς Κρήτας βουλευτάς, δι Γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Ν. Γενναδίος πρὸς τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἐπαναστατικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως εἰς Κάμπους 20ῃ Αὐγούστου 1896 ἐν Χανίοις, ἡ Γενικὴ Ἐπαναστατικὴ τῶν Κρητῶν Συνέλευσις πρὸς τοὺς προξένους τῶν ἐξ Μεγάλων Δυνάμεων εἰς Χανιά, ψήφισμα αὐτῆς ἐν Βάμφῳ τῇ 1η Σεπτεμβρίου 1896, ἔκκλησις πρὸς τὸν χριστιανικὸν λαὸν τῆς Νήσου, δίκη Γ. Τσόντου εἰς Α' Διαρκὲς Στρατικεῖον ἐπὶ λιποταξίᾳ, Ἐθνικὴ Ἐταιρεία, Μανοῦσος Τσοντάκης, Ἐμμ. Μανουσογιαννάκης κ. ἄ.

ζ) Ἀρχειακὰ στοιχεῖα τοῦ ἔτους 1897. Τεμάχια 38. Ὅποιοράφουν Λάμπης Κατσούλης, Ἐμμ. Μανουσογιαννάκης, Ἐλπὶς Τσόντου, Παπαδογιάννης, Ν. Χριστοδούλακης, Τιμ. Βάσος ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς Κρήτης, σημειώματα, Χ. Πωλογεώργης, Σ. Α. Πολέντας, Μ. Γ. Κουνδουράκης, Σ. Χριστοδούλακης, Δημ. Στάϊκος, ἐπιστολαί, δις ὑπογράφουν πολλοὶ ἐκ Σφακίων πρόσωποι, Ἐμμ. Βαρδίδης, Παπα·Γαβριήλ, Φραντζεσκάκης, Γ. Λουκάκης, Ν. Γ. Παπαδάκης, Μανοῦσος Τσόντος, Γ. Δασκαλογιάννης, δι Πρόεδρος τοῦ Ὅπουργικοῦ Συμβουλίου Ἀλ. Ζαΐμης πρὸς τὸν Ἐ. Μανουσογιαννάκην 9 Δεκεμβρίου 1897 κ.ἄ.

ζ) Ἀρχειακὰ στοιχεῖα τῶν ἔτῶν 1899 - 1912. Τεμάχια 10. Ὅποιοράφουν Μ. Κούνδουρος, Ν. Ψύχας, Γ. Δασκαλογιάννης, Ἐμμ. Βαρδίδης, Γ. Παπαδόπετρος, διαμαρτυρία τῶν Μουσουλμάνων πληρεξουσίων τῆς 3ης τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως ἐνώπιον τοῦ Προεδρείου ἐν Χανίοις τῇ 26ῃ Ἀπριλίου 1910, Ἐπαναστατικὴ Συνέλευσις τῶν Κρητῶν ἐν Χανίοις τῇ 2ῃ Ἀπριλίου 1912 πρὸς Γ. Τσόντον πληρεξουσίον τῆς Ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως τῶν Κρητῶν εἰς Λάρισαν κ.ἄ.

η) Ἐθνικὴ Ἐταιρεία. Ἐγγραφα 15 τῶν ἔτῶν 1895 - 1897. Περιέχει χειρόγραφα καὶ ἔντυπα, ἐν οἷς προκήρυξιν τοῦ προέδρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας πρὸς τοὺς προέδρους τῶν ἀπανταχοῦ τμημάτων ἐν Ἀθήναις τῇ 25ῃ Νοεμβρίου 1896 καὶ ἄλλην τῆς 22 - 4 - 1897, ἔντυπον κανονισμὸν τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας, ἔτερον χειρόγραφον καὶ τρίτον λιθόγραφον, σημειώματα Γ. Τσόντου, ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος «Ἀτλαντὶς» μὲ τίτλον «Βασιλικὴ Δρᾶσις».

θ) Διάφορα. Τεμάχια 14, ὡς χειρόγραφον ἐκ φύλλων 8 μὲ τίτλον «Κίνημα Μεταπολιτευτικῆς Ἐπιτροπῆς», ὑπόμνημα γαλλιστὶ πρὸς Ὅπουργὸν εἰς Ἀθήνας τῇ 14/26 Δεκεμβρίου 1889 περὶ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος, ποικίλα

άχρονολόγητα, σημείωμα ἔξαιρον τὴν δρᾶσιν Γ. Βάρδα καὶ Π. Μελᾶ δακτυλογραφημένον, ἔγγραφον 'Υπουργείου Κρατικῆς 'Υγιεινῆς καὶ 'Αντιλήψεως πρὸς Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης τῇ 2 - 7 - 1939 περὶ καταρτισμοῦ δόνομαστικῶν πινάκων τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Κρήτης, πρακτικὸν Διοικητικοῦ Συμβουλίου Συνδέσμου Παλαιῶν Ἀγωνιστῶν Κρήτης (1895 - 97), ἵνα παρουσιασθοῦν εἰς A.B.Y. Πρίγκιπα Γεώργιον πρὸς συνηγορίαν ὑπὲρ τῶν αἰτημάτων των τῇ 27η Δεκεμβρίου 1938, ὑπόμνημα τῆς ἴδιας πρὸς A.B.Y. πρίγκιπα Γεώργιον τῇ 28η Δεκεμβρίου 1928.

i) "Εντυπα τῶν ἑτῶν 1894 - 1912. Τεμάχια 65. Ἐφημερὶς «Σκοπὶ» τῆς 11ης Φεβρουαρίου 1897, ἐφημερὶς «Ἡράκλειον» τῆς 6ης 'Οκτωβρίου 1894, ἐπίσημος ἐφημερὶς τῆς Κρητικῆς Πολιτείας τεῦχος Α' τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 1906, ἔκτακτον παράρτημα τοῦ «Συντάγματος» Χανιὰ 29η Ἀπριλίου 1908, παράρτημα τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐν Κρήτῃ τῇ 25η Σεπτεμβρίου 1908, 13 - 10 - 1908, 15 - 10 - 1908, καὶ ἄλλα φύλλα τοῦ 1908 - 1912, προκήρυξις εἰς συλλαλητήριον κατὰ τῆς καθόδου εἰς Κρήτην καδήδων 19 - 5 - 1911, ἔκτακτον παράρτημα τοῦ «Ἀγῶνος» 1η Δεκεμβρίου 1911, προκηρύξεις, συνοπτικὴ κατάστασις τῆς ἐν Κρήτῃ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως (παράρτημα Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τοῦ 39ου φύλλου τῆς 22 - 7 - 1910 τεῦχος Β'), ἐφημερὶς «Ἐρευνα» ἀπόκομμα τῆς 23 - 9 - 1938.

II. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤ' ΑΥΤΟΝ

Φάκελος ὑπὸ ἀριθ. 2, ἔχων στοιχεῖα τῶν ἑτῶν 1903 - 1905. 'Υποδιαιρεῖται εἰς τοὺς ἔξης ὑποφακέλους.

a) 1903, Μάιος - Δεκέμβριος. Ἐγγυαφα 9, ἡτοι : τοῦ Ε.Κ. πρὸς Γ. ἐκ Θεσσαλονίκης τῇ 6 - 5 - 1903, τοῦ Γ. Περράκη ἀπὸ Βιτώλια τῇ 11 - 5 - 1903 πρὸς Γεώργιον, τοῦ αὐτοῦ ἔξ 'Αθηνῶν τῇ 9 - 6 - 1903 πρὸς Γεώργιον, τοῦ Ε. Γ. Καούδη ἐκ Τρικάλων 13 - 6 - 1903 πρὸς Γ. Τσόντον, τοῦ Γ. Σ. Περράκη ἐκ Καλαμπάκας 13 - 6 - 1903 πρὸς Γ. Τσόντον, τοῦ Λουκάκη ἐκ Βόλου 25 - 8 - 1903 πρὸς Γ. Τσόντον, δύο τοῦ Γ. Περράκη ἔξ 'Αθηνῶν 4 - 9 - 1903 καὶ ἀχρονολόγητον, χειρόγραφον ἐκ φύλλων 18 (ἔκθεσις ὑπομοιορίζου Σπυρο - Μήλιου κατὰ Βουλγάρων κομιτῶν, συλληφθέντων τῷ 1903 ἐν Θεσσαλίᾳ. Συνέντευξις αὐτοῦ πρὸς ἔνον ἀνταποκριτήν).

β) 1904. Ἐγγυαφα 35, μεταξὺ τῶν δποίων : «Τελευταία ἔκθεσις Παύλου Μελᾶ» (ἀντίγραφον ἐκ σελ. 26), ἐπιστολὴ Π. Μελᾶ ἐκ Κηφισίας τῇ 22 - 1 - 1904, Ρούβα ἐκ Λοσνίτσης, Γ. Περράκη ἐκ Βόλου, Γ. Ι. Δικωνύμου, Ε. Καούδη ἔξ 'Αθηνῶν καὶ ἐκ Τρικάλων, ἐπιστολαὶ Βάρδα πρὸς Μ(άλινον) καὶ ἄλλους.

γ) 'Ιανουάριος - Μάρτιος 1905. Ἐγγυαφα 25, ἐν οῖς καὶ πολλὰ κρυ-

πτογραφικὰ ἢ τελείως ἢ ἐν μέρει. Γράφουν Ρούβας, Τσόντος, ἐπιτροπαὶ χωρίων, Καλαποθάκης, τὸ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικὸν Κομιτᾶτον κ.ἄ.

δ) Ἀπρίλιος 1905. Ἐγγραφα 95, τὰ περισσότερα κρυπτογραφικά.
Ἄποστέλλουν ὁ ἐφημέριος Παπᾶ Δημήτριος τῆς κοινότητος Ζτράλτσης, τὸ Ἑλληνικὸν Μακεδονικὸν Κομιτᾶτον ἐξ Ἀθηνῶν, Διον. Καλαποθάκης, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Ἐμπρὸς» καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

ε) Μάϊος 1905. Ἐγγραφα 98, πολλὰ κρυπτογραφικά.

Ϛ) Ἰούνιος 1905. Ἐγγραφα 92.

Ϛ) Ἰούλιος 1905. Ἐγγραφα 59.

η) Αὔγουστος 1905. Ἐγγραφα 48.

θ) Σεπτέμβριος 1905. Ἐγγραφα 15.

ι) Ὁκτώβριος - Δεκέμβριος 1905. Ἐγγραφα 55.

Φάκελος ὅπ' αὐτῷ. 3, περιέχων ἀλληλογραφίαν τῶν ἐτῶν 1906 - 1910 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κρυπτογραφικῶς, εἰς πέντε ὑποφακέλους, ἦτοι :

α) 1906. Ἐγγραφα 11, ἐνθα γράφουν : Ζυμβρακάκης, τὸ ἐν Μακεδονίᾳ Ἀνώτατον Ἐθνικὸν Κέντρον πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς σωμάτων Βάρδαν, Ζάκαν, Ρόζαν, τοὺς ὀπλαρχηγοὺς Μακρῆν, Καραβίτην, Βολάνην, Φιωτάκην, Περδίκκαν, Καρασεβδᾶν, Γκούνταν, Ντόγρην, Μπέλλον, Βλάχον, Σούλιον, Δελλάκην κλπ., Παῦλος Κύρου, Μανταδάκης, Σίμος κ.ἄ.

β) 1907. Ἐγγραφα 79, ἐνθα γράφουν, Ἀργυριάδης, Ἡλίας Πίνε, Κώστας, Μ. Σίμος, Π. Φιωτάκης, Καραβίτης, Δοξογιάννης, Μισθοδοτικὴ κατάστασις, Δεληγιανάκης, Λάζος Ἀποστολίδης, Γ. Πρώτος, Ἀνδριανάκης, ἀναφορὰ τοῦ Γ. Τσόντου ὑπολοχαγοῦ ἐξ Ἀθηνῶν τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου 1907 πρὸς τὸν ὑψηλότατον διάδοχον κ.ἄ.

γ) 1908. Ἐγγραφα 57. Ἀλληλογραφία Βόλου - Λαρίσης - Τρικάλων (Α. Σαμαρᾶς - Π. Γιαννετάκης - Ι. Σιαμπόπουλος), γράφουν ἐπίσης Λ. Ἀποστολάκης, Ε. Μπενάκης, Ι. Καραβίτης, Αἰμίλιος, Εὐρώπης, Εμ. Νικολούδης, ἢ ἐπιτροπὴ τῶν ἐν Μοναστηρίῳ καταδίκων ἀνταρτῶν παραπονεῖται, Γ. Παπαδόπετρος, Ι. Γριπονησιώτης, Μ. Ἀνδρεαδάκης, ἔκκλησις πρὸς τὸν λαὸν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, οἱ Κοῆτες πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Θεοτόκην, πρὸς τὸν Διάδοχον, Ν. Κουσουρελάκης, Ἐχθρικὴ προκήρυξις.

δ) 1909. Ἐγγραφα 70, ἐνθα γράφουν, Π. Νεφάντζης, Σ. Σαπουντζῆς, Σπ. Τσαούσης, Κ. Τσικρίκης τυρέμπορος, κ.ἄ.

ε) 1910. Ἐγγραφα 45, ἐνθα δύο κατάλογοι μὲ πολύτιμα στοιχεῖα. Ο πρῶτος τῶν τμημάτων Α' Ποπόλεως, Β' Κορεστίων, Γ' Ἀνασελίτσης, Δ' Φλωρίνης, Ε' Δεβόλλης Κολωνίας, ὁ δεύτερος γαλλιστὶ τῶν βιλαετίων Μοναστηρίου, Ἀδριανουπόλεως, Ἰωαννίνων καὶ Θεσσαλονίκης.

Φάκελος ὅπ' αὐτῷ. 4, περιέχων ἀλληλογραφίαν καὶ ἄλλα στοιχεῖα τῶν ἐτῶν 1911 - 1913 εἰς 5 ὑποφακέλους ὡς ἔξης :

- α) 1911. "Εγγραφα 56.
- β) 1912. "Εγγραφα 41.
- γ) 1913. "Εγγραφα 61.

δ) Διάφοροι ἐκθέσεις καὶ ἔγγραφα ἐν δλφ 23, ἐνθα κατάστασις δυνάμεως ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Γ. Τσόντον Βάρδαν ἐκ Κρήτης καὶ Μακεδονίας, Κρυπτογραφικὸν λεξικόν, στατιστικὸν πίνακες, Acte Αντόνομος "Ηπειρος, "Ηλίας Μπουζώτας.

ε) Μικραὶ ὑποθέσεις. Ἐν δλφ 28, ἦτοι: 1) Κοινότητος Τσοτυλίου (1906 - 1910). 2) Ἀλληλογραφία Βόλου - Λαρίσης - Τρικάλων (1909 - 1911).

Φάκελος οὗτος ὑπὸ τοῦ θ. 5. Περιέχει ὑλικὸν σχετικὸν μὲ τὴν Ἑλευθέραν ζώνην (1916 - 1917) εἰς 10 ὑποφακέλους ὡς καὶ φάκελον τοῦ Μιχ. Τσόντου ὁπλαρχηγοῦ, ὡς ἔξῆς.

Α'. α) Ἐπιστολὰς Ἰω. Καραβίτου (Ι. Μαύρου) 18 - 10 - 1916 ἕως 29 - 5 - 1917 ἐν δλφ 48.

β) Ἐπιστολὰς Μ. Μιχαλοπούλου, Γ. Κοτίνη, Στεφ. Καλλιάφα ἀπὸ 6 - 11 - 1916 — 17 - 2 - 1917 ἐν δλφ 7.

γ) Ἐπιστολὰς καὶ τηλεγραφήματα Ἰσιδώρου Φραγκίσκου καὶ Στέφανου Μπινοπούλου ἀπὸ 28 - 11 - 1916 — 16 - 2 - 1917 ἐν δλφ 15.

δ) Ἐπιστολὰς Καραμανόλη ἀπὸ 1 - 12 - 1916 — 11 - 2 - 1917 ἐν δλφ 10.

ε) Ἐπιστολὰς Ἀθ. Σκλαβούνου (Αθ. Μωραΐτη) ἀπὸ 20 - 10 - 1916 — 10 - 1 - 1917 ἐν δλφ 10.

Ϛ) Ἐπιστολὰς Ζ. Παπαγεωργιάδου 14 - 17 Ἀπριλίου 1917 ἐν δλφ 2.

Ϛ) Ἐπιστολὰς Φ. Α. Πηγεών (Φιλολάου) 30 - 10 - 1916 — 6 - 2 - 1917 ἐν δλφ 8.

η) Ἐπιστολὰς διαφόρων 7 - 12 - 1916 — 18 - 5 - 1917 ἐν δλφ 17.

ϑ) Ἀποδείξεις πληρωμῆς 1916 - 1917 τεμάχια 41.

ι) Διάφοροι φάκελοι κενοὶ καὶ σημειωματάκια.

Β'. Φάκελος Κορητὸς ὁπλαρχηγοῦ Μιχ. Τσόντου περιέχων:

1) Πληροφορίας τοῦ ἴδιου περὶ τοῦ ὑπὸ αὐτὸν στρατιωτικοῦ σώματος, δοθείσας δι' ἐπιστολῆς βραδύτερον, τεμάχια 15.

2) Ἐγγραφα τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ 1821 - 1864, ἀναφερόμενα εἰς τὸν πρόγονόν του Γεώργιον πρωτοπαπᾶν τῶν Σφακίων, ἐν δλφ 20 καὶ φωτογραφίαν τοῦ ἴδιου.

Φάκελος Κορητὸς ὁπλαρχηγοῦ Μιχ. Τσόντου περιέχεια περὶ ὁπλαρχηγῶν καὶ ἀγωνιστῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος εἰς δύο ὑποφακέλους ὡς ἔξῆς:

α) Ποικίλαι σημειώσεις Γ. Τσόντου, ἐπιστολαὶ μεταγενέστεραι ἄλλων ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Ἀγῶνα ἀπὸ 1904 κ.ξ. Μερικὰ ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλα ἔτη ὡς 1899, 1930 κ.ἄ. ἐν δλφ τεμάχια 126.

β) Σημειώματα σύγχρονα καὶ μεταγενέστερα, γραφέντα ἵνα δημοσι-

ευθοῦν εἰς ἐφημερίδας, ἢ ἀπαντῶντα εἰς δημοσιεύματα ἄλλων ἢ συμπληροῦντα ἡμερολόγια, ἐν ὅλῳ τεμάχια 74.

III. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ (1913 - 1915)

*Ἐν ὅλῳ φάκελοι 5.

Φάκελοι 5 περιέχει στοιχεῖα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ Ἀγῶνος (1913 - 1914), τὴν μάχην τῆς Νικολίτσας (24 - 4 - 1914), τὰς παραμονὰς τῆς δράσεως εἰς Κορυτσάν. Ὅποδιαιρεῖται εἰς 8 ὑποφακέλους :

α) Ἰδιωτικὰ ἐπιστολαὶ πρὸς Γ. Τσόντου τοῦ Στεφ. Δραγούμη, Στεφ. Σκουλούδη, Βασ. Μελᾶ κ.ἄ. τοῦ 1914. Τεμάχια 18.

β) Τὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Βορειοπειρωτικοῦ Ἀγῶνος. Ἀλληλογραφία 1913 - 1914, τεμάχια 12. Ἐπίσης «Γ. Τσόντος, Ἡμερολόγιον γεγονότων πρὸ τῆς μεταβάσεως του εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν Ἀγῶνα μέχρι 1ης Ἀπριλίου 1914» (ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κων. Α. Διαμάντη εἰς «Ἡπειρωτικὴν Ἑστίαν» τόμ. Ε' (1956) σελ. 122 κ.ἔ.).

γ) Μάρτιος 1914. Ἐγγραφα 3, ἐν οἷς κατάστασις 11 φύλλων.

δ) Ἀπρίλιος 1914. Ἐγγραφα 44.

ε) Πληροφορίαι περὶ τοῦ ἔχθροῦ καὶ ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὴν μάχην τῆς Νικολίτσας (24 - 4 - 1914). Ἐγγραφα 43 καὶ κατάστασις ἐκ 12 φύλλων.

ζ) Ἐγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐν Κορυτσᾷ δράσεως τοῦ Γ. Τσόντου (Φεβρουάριος - Μάϊος 1914) ἐν ὅλῃ 77, ἐν αἷς ἐπιστολαὶ Γ. Μπουσίου κ.ἄ.

η) Μάϊος 1914. Ἐγγραφα 56.

η) Ἰούνιος 1914 (1 - 24). Ἐγγραφα 62.

Φάκελοι 5 περιέχει τὰ πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Κορυτσᾶς καὶ μετ' αὐτὴν (ἐγγραφα, ἐπιστολαὶ καὶ σημειώματα Ἀπριλίου - Νοεμβρίου 1914 ταξινομημένα ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Γ. Τσόντου) εἰς 5 ὑποφακέλους :

α) Ἐπιστολαὶ ἀξιωματικῶν, καπεταναίων κ.λ.π. ἀπὸ 8 - 4 - 1914 — 15 - 7 - 1914. Ἐγγραφα 60. Σημειώσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν προέλασιν τοῦ Βάρδα πρὸς κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς (7 Ἰουνίου - 25 Ἰουνίου 1914) ἐν ὅλῃ 27.

β) Ἐπιστολαί, σημειώματα καὶ ἐγγραφα τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βάρδα ἐν τῇ περιφερείᾳ Κορυτσᾶς ἀξιωματικῶν καὶ διπλαρχηγῶν ἀπὸ Μαΐου 1914 μέχρις Αὐγούστου 1914, ἐν ὅλῃ ἐγγραφα 240 καὶ κατάλογος τῶν ἐγγράφων τούτων ὑπὸ τοῦ ἰδίου Τσόντου εἰς 90 ἀριθμούς.

γ) Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς. Διαπραγματεύσεις καὶ συμφωνίαι μὲν ἀρχηγὸν Ἀλβανῶν ἐπαναστατῶν Ἐλβιασάν πρὸς καθορισμὸν μεθο-

ρίου γραμμῆς κ.λ.π. ἀπὸ 25 Ἰουνίου κ.ξ. Ἐγγραφα 38.

δ) Σχετικὰ πρὸς τὰς ἐνεργείας πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς διοικήσεως Βάρδα (Άδαμίδη, Κονδύλη κ.λ.π.) Ἰούλιος - Νοέμβριος 1914. Σύνολον 38.

ε) Ἀναφορὰ λοχαγοῦ Γ. Κονδύλη καὶ λοχαγοῦ Β. Παπακώστα, ἐγκαταλιπόντων τὸν ἀγῶνα τῆς Κορυτσᾶς, πρὸς Γ. Τσόντον, ἀπὸ 5 - 9 - 1914 κατὰ τῆς τηρηθείσης τακτικῆς ἐν τῇ διοικήσει. Διατυλογραφημέναι σελίδες 17.

Φ α ε λ ο σ ̄ ν π ̄ ἀ ρ ι θ. 9. Περιέχει τὰ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς (Ἰούνιος - Δεκέμβριος 1914). Ἀλληλογραφία στρατιωτική, πολιτική, ἀτομική, εἰς 8 ὑποφακέλους :

α) Ἰούνιος 1914, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς. Ἐγγραφα 32.

β) Ἰούλιος 1914. Τεμάχια 105.

γ) Αὔγουστος 1914. Τεμάχια 59.

δ) Σεπτέμβριος 1914. Τεμάχια 85.

ε) Ὁκτώβριος 1914. Τεμάχια 106.

ζ) Νοέμβριος 1914. Τεμάχια 15.

η) Δεκέμβριος 1914. Τεμάχια 6.

η) Ἐγγραφα Ἡπειρωτικοῦ Ἀγῶνος ποικίλα τοῦ 1914. Τεμάχια 50.

Φ α ε λ ο σ ̄ ν π ̄ ἀ ρ ι θ. 10. Περιέχει ἐπιστολὰς διαφόρων (μητροπολιτῶν, ἀξιωματικῶν, καπεταναίων), σχετικὰ μὲ τὸ Νοσοκομεῖον, Τηλεγραφείον, Πυρομαχικά, Οίκονομικά, ἐκθέσεις, πρωτόκολλα, ἀλληλογραφίαν, ἡμερησίας διαταγάς Ιουνίου - Νοεμβρίου 1914 εἰς 10 ὑποφακέλους.

α) Συγχαρητήρια διαφόρων ἐπὶ καταλήψει Κορυτσᾶς Ἰουνίου - Αὐγούστου 1914. Τεμάχια 43.

β) Ἐκθεσις πολεμικῆς δράσεως ἀπὸ Ἀπριλίου μέχρι τέλους Ἡπειρωτικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ Β. Παπακώστα, Ἐ. Γραβάνη, Ἰ. Ζαχαράκη καὶ Π. Γύπαρη τῇ 17 Νοεμβρίου 1914 πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος ἐκ φύλλων 16. Ἐδημοσιεύθη ἐφημερίδα «Φῶς» τῆς Θεσσαλονίκης τῇ 20-12-1914, 21/12/14 καὶ 22/12/14 μετ' ἀποκομμάτων τῆς ἐφημερίδος ταύτης. Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία» 7 - 1 - 1915, ἔνθα ἐπιστολὴ Ἰ. Καραβίτη ἐκ Φλωρίνης.

γ) Ἐπιστολὴ πρὸς Βάρδαν τὸν μητροπολιτῶν Κορυτσᾶς, Καστορίας, Σισανίου, Γρεβενῶν, Φλωρίνης, Λεοντοπόλεως, τῶν ἐτῶν 1914 - 1915. Τεμάχια 35.

δ) Ἐπιστολὴ Π. Γύπαρη (Μαΐου - Ἰουλίου 1914). Τεμάχια 38.

ε) Ἐπιστολὴ Ἰ. Καραβίτου ἐκ Βιγλίστης κ.ἄ. Ἰουνίου - Ὁκτωβρίου 1914. Τεμάχια 45.

ζ) Νοσοκομεῖον, Φαρμακευτικὸν ὑλικόν. Βιβλίον Ἡμερησίων Διαταγῶν τοῦ Στρατιωτικοῦ νοσοκομείου Κορυτσᾶς τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου ἀπὸ 7 - 7 - 1914 ὧς 20 - 10 - 1914 ἐκ φύλλων γεγραμμένων 14.

η) Πυρομαχικά. Ἐγγραφα 14.

- η) Τηλεγραφεῖον καὶ Ταχυδρομεῖον. Ἐγγραφα 27.
- θ) Οἰκονομικά. Ἐγγραφα 10.
- ι) 1) Βιβλίον ἡμερησίων Διαταγῶν Στρατιωτικῆς καὶ Πολιτικῆς Διοικήσεως Κορυτσᾶς ἀπὸ 22 - 7 - 1914 ὥς 18 - 10 - 1914 ἐκ φύλλων 24.
- 2) Πρωτόκολλον ἀλληλογραφίας Στρατιωτικοῦ καὶ Πολιτικοῦ Διοικητοῦ Κορυτσᾶς (16 Σεπτεμβρίου - 15 Ὁκτωβρίου 1914). Ἀριθμοὶ 15 - 56.
- 3) Πρωτόκολλον (25 Ἰανουαρίου μέχρι 21 Ὁκτωβρίου 1914). Ἀριθμοὶ 1 - 524.
- Φάκελος ὑπὸ ἀριθμ. 11. Περιέχει τὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βάρδα ἐκ Κορυτσᾶς 1915 - 1916 (ἐπιστολαὶ - ἔγγραφα - ἐκθέσεις - σημειώματα) εἰς 3 ὑποφακέλους:
- α) Ἰανουαρίος - Νοέμβριος 1915. Τεμάχια 113.
- β) 1916. Τεμάχια 16.
- γ) Διάφορα περὶ Ἡπείρου, Μακεδονίας καὶ ἄλλων ζητημάτων ἀτελῶς χρονολογημένα, χειρόγραφον ἐκ σελίδων 30 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰλλυριοί, Ἀλβανοί, Σκιτετάροι» καὶ ἔτερα 38 τεμάχια ἐν οἷς στιχουργήματα «Τὸ παράπονον τῶν Μοναστηριωτῶν», «Τῆς ὁρφανῆς τὸ παράπονον», «Ἡ Πατρὶς τὸν ἀναθεματίζει», «Ἡ ἐκδίκησις».

IV. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Σχετικὰ πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν προγόνων του καὶ τὰ κατ' αὐτόν.
- Φάκελος ὑπὸ ἀριθμ. 12, ὑποδιαιρούμενος εἰς 8 ὑποφακέλους.
- α) Προγονικὴ δρᾶσις (Τσοντολάμπη), πρωτότυπα ἔγγραφα, ἀντίγραφα ἐξ ἔγγραφων τοῦ Ἰστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης, σημειώσεις, ἐπιστολαί, οἰκογενειακὸν καὶ γενεαλογικὸν δένδρον, τεμάχια 36, ἐν οἷς καὶ φύλλον τῆς ἐφημερίδος «Παλιγγενεσία» τῆς 15 Ἀπριλίου 1897, ὅπου δημοσιεύεται «Μάχη καὶ ἀλωσις τοῦ Πύργου τῆς Μαλάξης. Ἐπίσημος Ἐκθεσις» (ἐν Φουρνὲ Κυδωνίας 14 Μαρτίου 1897 δ' ἀρχηγὸς Διοικήτης Ν. Φανδρίδης).
- β) Ἡμερολόγιον φοιτήσεως εἰς Σχολὴν Εὐελπίδων Ε' ἔτος 1892, ἐκ φύλλων 14, συνεχιζόμενον εἰς ἄλλα 38 φύλλα μεγαλύτερα ἀποκεκομένα, καὶ δύο ἔγγραφα τοῦ 1892, ἀτινα εἶναι πρωτόκολλον μονομαχίας.
- γ) Βιογραφικά :
- 1) «Ἡ πρώτη ἔξοδός μου εἰς Μακεδονίαν» (δίφυλλον).
 - 2) Ἐνδεικτικὸν Γ. Τσόντου τῆς Δ' Σχολαρχείου Ἀθηνῶν τοῦ 1862 καὶ ἄλλα τεμάχια 8 καὶ φωτογραφία 3.
- δ) Στρατιωτικὴ σταδιοδρομία (μετακινήσεις, μισθοδοτικά, μεταβολαί, φύλλα πορείας, αἰτήσεις ἀποζημιώσεως, ἐφημερίδες Κυβερνήσεως περιέχουσαι τὰς προαγωγάς του, φύλλα μητρώου του κλπ.). Τεμάχια 21.
- ε) Συνταξιοδοτικά. Τεμάχια 12.

ς) Ήθικαὶ ἀμοιβαὶ (προσκλήσεις εἰς ἕορτάς, ἀνακηρύξεις ἐπιτίμου μέλους, δόνομασίαι ὅδῶν δι' ὄνοματός του, πρότασις νόμου περὶ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος εἰς τὸν ἀντιστράτηγον Γ. Τσόντον Βάρδαν τῇ 22 - 7 - 1946. Τεμάχια 28.

ζ) Πολιτικὸς βίος (ἐκλογαί, ἀναμίξεις εἰς πολιτικήν, πολιτικῶν φίλων του διάφορα ζητήματα, ἐκλογικὸν βιβλιάριον μὲν φωτογραφίαν, ἐκλογαὶ Αὐγούστου 1928, καὶ ἄλλα). Τεμάχια 56.

η) Ἐνέργειαι ὑπὲρ Μακεδονομάχων (φύλλα καὶ ἀποκόμματα ἐφημερίδων, ὑπομνήματα κλπ.). Τεμάχια 17.

V. ΑΥΤΟΓΡΑΦΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ

Φάκελος ὑπ' ἀριθ. 13. Αὐτόγραφον ἡμερολόγιον Γ. Τσόντον Βάρδα, διαστάσεων $0,215 \times 0,14$ μ., ἐκ φύλλων 1 - 97, ἀπὸ Φεβρουαρίου 1904 μέχρι Νοεμβρίου 1906. Παρεντίθενται ἐπιστολαὶ Βάρδα πρὸς ἄλλους καὶ ἄλλων πρὸς αὐτόν. Τὸ φύλλον 1 εἶναι κρυπτογραφικὴ κλείς.

Φάκελος ὑπ' ἀριθ. 14. Αὐτόγραφον ἡμερολόγιον Γ. Τσόντον Βάρδα, διαστάσεων $0,20 \times 0,13$ μ., ἐκ φύλλων 1 - 123, ἀπὸ 1 Ἀπριλίου μέχρι 3 Σεπτεμβρίου 1905. Ἐνδιαμέσως πολλὰ κρυπτογραφικά.

Φάκελος ὑπ' ἀριθ. 15. Αὐτόγραφον ἡμερολόγιον Γ. Τσόντον Βάρδα, διαστάσεων $0,21 \times 0,155$ μ., ἐκ φύλλων 1 - 184, ἀπὸ 1 Ιουνίου 1906 μέχρι 3 Ιανουαρίου 1907. Ἀρχεται: «Ἀπὸ τῆς ἐπανόδου μου εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὰ μέσα Νοεμβρίου 1905...».

Φάκελος ὑπ' ἀριθ. 16. Αὐτόγραφον ἡμερολόγιον Γ. Τσόντον Βάρδα, διαστάσεων $0,21 \times 0,13$ μ., ἐκ φύλλων 1 - 431, τοῦ ἔτους 1907. Ἐνιαχοῦ παρεμβάλλονται ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα ἔγγραφα.

Ἄκολουθεῖ μικρὸς φάκελος περιέχων:

1) Ἐκθέσεις τῆς δεινῆς ἐν γένει τότε καταστάσεως ἐκ φύλλων 4.

2) «Κατάστασις γενική», ἐκ φύλλων 7 (ἔνθα κεφάλαια: «Ἄγγελιαφόροι», «Σχολεῖα», «Ἐκκλησίαι», «Μοναί», «Οπλαρχηγοὶ ἐντόπιοι», «Γενικαὶ παρατηρήσεις», «Ἡλίας Πίνε»).

3) Γράμμα Γ. Βάρδα πρὸς κ. Πρόεδρον τῇ 25 - 7 - 1907.

4) Ἐννέα ἐπιστολαὶ τοῦ 1907.

Φάκελος ὑπ' ἀριθ. 17. Αὐτόγραφον ἡμερολόγιον Γ. Τσόντον Βάρδα, διαστάσεων $0,205 \times 0,14$ μ., ἐκ σελίδων 153 (φύλλων 77), ἀπὸ Νοεμβρίου 1913 μέχρι Μαρτίου 1914 (παραμοναὶ Ἡπειρωτικοῦ Ἀγῶνος. Εἶναι δμοιον μὲ τὸ ἐν φακέλῳ (7, β), δπερ ἐδημοσιεύθη ἐν «Ἡπειρωτικῇ Ἐστίᾳ» (τ. Ε' (1956) σελ. 122 κ.έ.), ἀλλὰ ἔχει ἀρκετὰς διαφοράς, περισσότερας λεπτομερείας καὶ εἶναι βιαχύτερον τοῦ πρώτου.

Φάκελος ὑπ' ἀριθ. 18. Περιέχει 8 σημειωματάρια ὃς ἔξης:

α) Σημειωματάριον διαστάσεων $0,16 \times 0,11$ μ., ἐκ φύλλων 38, περιέχον ἡμερολόγιον ἀπὸ 3 - 11 - 1904 μέχρι 15 - 2 - 1905. Παρεντίθενται : 1) Σημειωματάριον $0,17 \times 0,115$ μ., ἐκ φύλλων 8, περιέχον πρακτικὰ ἐπιτροπῶν χωρίων τοῦ 1904, 2) Ἐπιστολὴ Γ. Σίμου 23 - 6 - 1905, 3) διφυλλον ἀπεσπασμένον ἐξ ἡμερολογίου, 4) σημειωματάριον $0,115 \times 0,07$ μ. ἐκ φύλλων 4, ἔνθα κατάλογος ἀνδρῶν.

β) Σημειωματάριον $0,15 \times 0,10$ μ., ἐκ φύλλων 39, ἔνθα σημειοῦνται ἀριθμοὶ μὲ λέξεις σλαβικάς, διάλογοι ἑλληνιστὶ καὶ σλαβιστί, κρυπτογραφικαὶ κλεῖδες, χωρία μὲ ὄνόματα τῶν ἀνδρῶν των, ποῖοι εἰναι ἡμέτεροι καὶ ποῖοι σχισματικοί, ποικίλαι ἀλλαὶ σημειώσεις ἐκ τοῦ τέλους πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀναστρόφως : κρυπτογραφικά, λογαριασμοί, κλίσεις ὅδοῦ δι' ὅπλα, πυροβολικὸν καὶ ἴππικόν, πρόστιμα τοῦ 1907.

γ) Ἐν πορτοφόλιον κενόν.

δ) Μικρὸν σημειωματάριον, $0,115 \times 0,075$ μ., ἐκ φύλλων 31, ὃν πολλὰ ἄγραφα. Ἀρχεται : « Ἡμερολόγιον. Σάββατον 6 Νοεμβρίου. Ἀναχώρησις ἐξ Ἀθηνῶν διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Λαρίσης. Ἀφιξις εἰς Χαλκίδα... ».

Ἔκολονθοῦν κρυπτογραφικά, πλεῖστα λευκά, Κατάστασις : Σῶμα Καραλίβανου, λογαριασμοί, ποῖοι ἐπληρώθησαν, ἀναστρόφως ἐκ τοῦ τέλους 2 φύλλα κρυπτογραφικὰ καὶ ἡμερομηνία 2 - 6 - 1905.

ε) Σημειωματάριον, $0,12 \times 0,085$ μ., ἐκ φύλλων 32, περιέχον λογαριασμοὺς μὲ κρυπτογραφικὰ ἀπὸ 25/8 μέχρι 9/11. Πολλὰ λευκὰ φύλλα, κατάλογος 64 ἀνδρῶν μὲ τὸν Βάρδαν ἐπὶ κεφαλῆς, Σεπτέμβριος 1906 ὄνόματα 10, 9 τοῦ Σώματος Νταλίπη, 7 τοῦ Δοξογιάννη, 9 τοῦ Σίμου Στογιάννη. Παρεντίθεται ἀπόκομμα ἀδήλου ἐφημερίδος εἰς θουμανικὴν γλῶσσαν.

ζ) Σημειωματάριον, $0,11 \times 0,08$ μ., ἐκ φύλλων 9, περιέχον λογαριασμούς.

ζ) Μικρὸν σημειωματάριον, ἐκ φύλλων 44 καὶ δύο ἐντὸς τῶν ἔξι φύλλων κολλημένων, πυκνογραμμένον. Περιέχει λογαριασμοὺς καὶ δλα ἀναφέρονται εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα.

η) Σημειωματάριον, $0,09 \times 0,055$ μ., ἐκ φύλλων 35, περιέχον λογαριασμοὺς καὶ σημείωσιν « ἐδολοφονήθη 25 Μαΐου 1904 Βαγγέλης Γεωργίου ἦ Καραβαγγέλης ». Μόνον τὰ 4 φύλλα εἰναι γεγραμμένα.

Φάκελος ὁ π' ἀριθ. 19. α) Αὐτόγραφον ἡμερολόγιον Γ. Τσόντου Βάρδα, διαστάσεων $0,15 \times 0,105$ μ., ἐκ φύλλων 221 + 3 λευκῶν πυκνογραμμένων, ἀπὸ 21/5/1917 - 29/9/1917.

β) Ἐτερον διαστάσεων $0,135 \times 0,085$ μ., ἀπὸ 19/3 - 20/5.

γ) Agenda, $0,125 \times 0,07$ μ., ἐκ φύλλων 87, πυκνογραμμένα ἔχοντα ποικίλα σημειώματα καὶ ἡμερολόγιον ἀπὸ 25/12/1917 - 25 Δεκεμβρίου 1918. Παρεντίθενται σημειώματα, ἐπιστολαί, ἀποκόμματα ἐφημερίδων. Ὅπαρχει

επίσης σημείωμα ἐπὶ χάρτου «'Ημερολόγιον ἀπὸ 5/6/1917 - 'Οκτωβρίου 1920 (Τριετής βενιζελικὴ τυραννία)».

Φάκελος ὑπὸ ἀριθ. 20, βιβλίον διαστάσεων $0,30 \times 0,20$ μ. ἐκ πλειόνων φύλλων, ὃν τὰ πλεῖστα εἶναι λευκά, γεγραμμένα δὲ ἐνδιαμέσως μόνον 33. Ἐπὶ τοῦ ἔξωφύλλου ἀναγράφεται «Κου Κωστάκη ὑπολοχαγοῦ 3,20». Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν γεγραμμένων φύλλων τίθενται τίτλοι «Φθιῶτις», «Βῶλος - Λάρισα», «Τρίκαλα», «'Ελληνόφωνος ζώνη. Σιάτιστα 1910, Τσοτύλιον», «Περιφέρεια Νεστραμίου. Καλέβιστα 17/11/1909», «Περιφέρεια Καστανοχωρίων», «Πόλις Καστορία 9/11/1909» (ἐνθα καταγράφονται ἐπιστολαὶ Ἰω. Σταματοπούλου τοῦ 1910), «Κορέστια».

Φάκελος ὑπὸ ἀριθ. 21. Βιβλίον εὐφετήριον, $0,395 \times 0,29$ μ. ἐκ φύλλων 94. Εἶναι μητρῷον τῶν Ἀγωνιστῶν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ 'Αγῶνος τοῦ 1914 κατ' ἀλφαριθμητικὴν σειράν.

Φάκελος ὑπὸ ἀριθ. 22. Βιβλίον δεδεμένον μετ' ἔξωφύλλου, ἐφ' οὗ ἀναγράφεται : «Μακεδονικὸν Κομιτᾶτον 1877 - 1878. Πρακτικὰ Συνεδριάσεων», διαστάσεων $0,28 \times 0,195$ μ., ἐκ σελίδων 288 ἡριθμημένων. Γεγραμμέναι 1 - 241. Ἀρχεται : «Συνεδρίασις Μ τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1877». Τελευτᾶ : «Συνεδρίασις ΡΓ' τῆς 15 'Οκτωβρίου 1879». Μέλη τῆς ἥνωμένης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς : 1) Παῦλος Καλλιγᾶς, πρόεδρος, 2) Γ. Βασιλείου, 3) Μιχ. Μελᾶς, 4) Στ. Σκουλούδης ἐκ τῆς Ἐδυνικῆς Ἀμύνης, 5) Νικ. Δαμασκηνός, 6) Κωνστ. Ἰσχόμαχος, 7) Λεων. Πασχάλης, 8) Σπυρ. Ἀραβαντινὸς ἐκ τῆς Ἀδελφότητος.

'Αντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως.

1) Ἀρτέμ. Ν. Μίχου, ἀντιστράτηγος. 2) 'Αθ. Βαλτινός, (ἀπεβίωσε) ὑποστράτηγος. 3) Σκαρλ. Σούτσος—Διωρίσθη Μέραρχος. 'Υποστράτηγος.

Γραμματεύς :

Θεοχάρης Β. Θεοχάρης

(Παρεντίθενται φύλλα ἀδεταὶ μὲ τίτλον : «Πρακτικὰ συνεδριάσεων 'Ιούλιος 1877. Α' Συνεδρίασις τῆς 30 'Ιουνίου 1877. ΛΘ' Συνεδρίασις τῆς 8 Σεπτεμβρίου 1877». Φύλλα 34 γεγραμμένα, διαστάσεων $0,295 \times 0,21$).

VI. ΕΝΤΥΠΑ

Βιβλία, ἔφημερίδες, ἀποκόμματα ἔφημερίδων κλπ. εἰς φακέλους 8.

Φάκελος ὑπὸ ἀριθ. 23. Περιέχει 14 βιβλία : 1) 'Η Μακεδονία καὶ αἱ Μεταρρυθμίσεις. 'Υπόμνημα τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Συλλόγου. Ἐκδοσις δευτέρα. Ἀθήνησιν 1903, 8ον, σελ. 16 (μετὰ χάρτου διοικητικοῦ τοῦ ἐδάφους τῶν βιλαετίων Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου, Κοσσυφοπεδίου, σὺν τῷ τῶν γειτόνων βιλαετίων Σκόδρας, Ἰωαννίνων, Ἀδριανούπολεως, κατανεμημένου εἰς πέντε ἐπαρχίας (provinces) Ἀλβανίας, Ἡπείρου, Σκοπίων, Θράκης, Μακεδονίας).

3) Crimes Bulgares contre les Grecs Orthodoxes dans les Villayets Macédoniens à partir de l' année 1897 jusqu'à fin Juin 1907. Tableaux detaillés. Paris, Imprimerie Deplanche, 1907. 4ον, σελ. 40 + 2 α. ἀ.

4) Καταστατικὸν τοῦ ἐν Φθιώτιδι Μακεδονικοῦ Συλλόγου. Ἐν Λαμίᾳ 1909. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Λαμιακῆς. 8ον, σελ. 13.

5) Ἀριθ. 19. Στρατιωτικὴ Βιβλιοθήκη. Στατιστικὴ τοῦ Βιλαετίου Θεσσαλονίκης. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, 1910. 8ον, ἐκ φύλλων 19 ἀνευ ἀριθμήσεως.

6) Ἄνταρτικὸν περιτέτειαι τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον (καὶ ἵδια τὰ ἀπὸ τοῦ 1903 - 1908 γεγονότα) ὑπὸ ΑΛΜΑΖ. Ἀθήνησι 1912. 8ον, σελ. 216.

7) Αἱ ἴστορικαι περιτέτειαι τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον (καὶ ἵδια τὰ ἀπὸ τοῦ 1903 - 1908 γεγονότα) ὑπὸ ΑΛΜΑΖ. Ἀθήνησι 1912. 8ον, σελ. 216.

8) Τὰ κατὰ τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας ἐν τῇ οὐδετέρᾳ ζώνῃ. Ἐπίσημος ἀλληλογραφία. La question des bandes de la Zone Neutre. Correspondance officielle. (σελ. 3 : Ἐπίσημος ἀλληλογραφία περὶ τῶν ἐν τῇ οὐδετέρᾳ ζώνῃ ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ἀνταλλαγεῖσα μεταξὺ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου καὶ τοῦ ἀντιστρατήγου κ. Κομποῦ, ἀρχηγοῦ τοῦ συμμαχικοῦ στρατιωτικοῦ ἐλέγχου. Αἱ χρονολογίαι τῶν ἔγγραφων εἶναι ἀπὸ 15/28 Φεβρουαρίου 1917 (γαλλιστὶ καὶ ἔλληνιστὶ) μέχρι 17/30 Ἀπριλίου 1917). 8ον, σελ. 93.

9) Παράρτημα «Ἐλευθέρου Τύπου». Ἡ κατάθεσις Δημητρίου Πίκουλα (εἰσαγγελέως ἐφετῶν) ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου. Τὰ ὅργια τοῦ Κωνσταντινικοῦ καθεστῶτος. Ἐν Ἀθήναις 1920. 8ον, σελ. 62.

10) Καταστατικὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις «Συνιδέσμου ψυχαγωγίας τῶν πολεμιστῶν», ἐγκεκριμένου διὰ Β.Δ. ἀνεγνωρισμένου δι' ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν καὶ διατελοῦντος ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Περιθάλψεως. Τύποις Ἐλληνογαλλικοῦ τυπογραφείου, 1921. 1θον, σελ. 8.

11) Ἡ ἔλληνικὴ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐκστρατεία κατὰ τὸ 1921. Τηλεγραφήματα ἀνταποκριτῶν τοῦ παγκοσμίου τύπου. Ἐκδοσις Γραφείου τύπου Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Ἀθῆναι 1921. 8ον μέγα, σελ. 51.

12) Γενικὴ ἐπισκόπησις τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν Γ' περίοδον 9 Ιουνίου - 10 Σεπτεμβρίου 1921. 4ον, σελ. 16 (μετὰ χάρτου τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Σαγγαρίου), s.a.l.

13) Ἀριστίππον Φ. Κονσίδον, 'Υπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Πολεμικὰ ἡθικὰ διηγήματα ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ 1897 καὶ 1912 - 1913. Τόμος Α' (1897). Ἀθῆναι 1922. 16ον, σελ. 57.

14) Σταύρος Ιω. Κελαϊδῆς, ἀντισυνταγματάρχου τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης ἐ.ἄ., 'Ο Παρθένιος Κελαϊδῆς ~~καὶ τὸ κακεπεπή αὐτοῦ~~ ἀλληλογραφία (1854 - 1904). Ἐν Χανίοις 1930. 8ον, σελ. 302 + 1 ἀ.ἄ.

Φάκελος οὗτος ἔγραψε τὸ θέμα τοῦ μακεδονικοῦ πολέμου. Περιέχει ἐφημερίδας καὶ ἀποκόμματα ἐφημερίδων.

1) Ἐφημερίς «Ταχυδρόμος» (Βορείου Ἑλλάδος). Θεσσαλονίκη. Ἔτος 7ον, ἀριθ. 2109, τῆς 31 - 12 - 1926. Ἀρχεται ἡ δημοσίευσις ἀνωνύμως: «Ἡ λαμπροτέρα ἐθνικὴ ἐποποιία. Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγών. Ἀκριβῆς πειγραφὴ τῆς δράσεως τῶν ἀγωνιστῶν».

2) Τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος, ἀριθ. 2073 τῆς 7 Ιουλίου 1926 «Αἴμα Μαρτύρων καὶ Ἡρώων. Πόσον ἀκίνδυνος εἶναι δ πόλεμος! Ωσαύα περιγραφὴ μιᾶς μάχης μὲ τοὺς Τούρκους. Ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου Μελᾶ».

3) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2074 τῆς 8 - 7 - 1926 «Αἴμα Ηρώων καὶ Μαρτύρων. Ὁ Ιων Δραγούμης εἰς Μακεδονίαν. Ἡ πρώτη ἐπιστολή του πρὸς τὸν Παύλον Μελᾶν». «Εἴμεθα μεγάλο γένος».

4) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2076 τῆς 10 - 7 - 1926 «Αἴμα Μαρτύρων καὶ Ἡρώων. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Π. Μελᾶ. Ζήτω ἡ Μακεδονία».

5) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2077 τῆς 11 - 7 - 1926 «Αἴμα Μαρτύρων καὶ Ἡρώων. Ἡ πρὸς Παλαιόκαστρον πορεία διὰ μέσου δασῶν καὶ ποταμῶν. Παρὸ δὲ λίγον νὰ πνιγῇ διὰ τοῦ Κολοκοτρώνης. Θέλω νὰ γίνω ἀξιος τῆς ἀγάπης σας».

6) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2078 τῆς 12 - 7 - 1926 «Αἴμα Μαρτύρων καὶ Ἡρώων. Εἰς τὴν Μονὴν Τσιριλόβου ἔνας ἐνθουσιώδης διδάσκαλος. Οἱ Τούρκοι ἀπειλοῦν. Ἡ Μεγάλη Ἐβδομάδα».

7) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2079 τῆς 13 - 7 - 1926. «Ἡ Μονὴ Τσιριλόβου. Ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἡγουμένου, μία μεγαλοπρεπὴς εἰκόνων. Ὅποτε τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας».

8) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2080/14 - 7 - 1926 «Οἱ δολοφόνοι ἔξορύσσουν δοφθαλμούς. Ἡ ζώνη ἐπιφρονής τοῦ Καπετάνη Κώτα. Μία ὑπέροχος διμιλία τοῦ Π. Μελᾶ. Οἱ δύο δρόμοι τῆς ἐλευθερίας».

9) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2081/15 - 7 - 1926 «Ἡ εἰσοδος εἰς τὴν Ρούλιαν. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν κατοίκων. Οἱ ἐπίσημοι ἡγεμόνουν τοὺς Μακεδόνας. Εἰμαι δὲ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων».

10) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2082/16 - 7 - 26. «Εἰς τὸ ἐλληνικῶτατον Ζέλοβον. Μία ἡρωϊκὴ παπαδιά. Πῶς ἀπέκρουσαν εἰσβολὴν 150 Βουλγάρων. Δύο ἐθναπόστολοι διδάσκαλοι».

11) Τῆς αὐτῆς, ἀριθ. 2083/17 - 7 - 26: «Τὰ βασανιστήρια τῶν Μακε-

δάνων. ‘Η ἀνάκλησις τοῦ Π. Μελᾶ. Τὸ τέλος τῆς πρώτης περιοδείας του. ‘Η τηλεπάθεια τῆς συζύγου του».

12) Τῆς αὐτῆς, ἀρ. 2084/18 - 7 - 26 : «‘Η ἡρωϊκωτέρα σελὶς τῆς νεωτέρας Ἐλλάδος. ‘Η ἴστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Πλήρης καὶ ἀκριβὴς περιγραφὴ τῆς ἐθνικῆς ἐποποιίας. ‘Η δρᾶσις χιλιάδων ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἐλλάδος. Πῶς ἐγεννήθη τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα. ‘Ο ‘Ελληνισμὸς ἐν μέσῳ ἔχθρων. ‘Η ἀγωνία τῶν ὑποδούλων. ‘Η ἐπικράτησις τῶν Ἐλλήνων. Πρόδρομοι τῆς ἀπελευθερώσεως».

13) Τῆς αὐτῆς, ἀρ. 2085/19 - 7 - 26 «Τὸ Βουλγαρικὸν Κομιτᾶτον κυριαρχεῖ ἐν Μακεδονίᾳ. Πλήρης ἔξοντωσις παντὸς ἐλληνικοῦ. Τὰ πρῶτα θύματα καὶ οἱ πρῶτοι ἥρωες» καὶ ἀρ. 2086/20 - 7 - 26 μέχρι ἀρ. 2093/27 - 7 - 26.

14) Τῆς αὐτῆς, ἀρ. 2094/28 - 7 - 26 «Πῶς συνελήφθη καὶ ἀπέθανεν δὲ Κώτας».

15) Τῆς αὐτῆς, ἀρ. 2095/29 - 7 - 26 «‘Η ἐκδήλωσις τῆς βουλγαρικῆς ἐπαναστάσεως. ‘Η καταστροφὴ τοῦ Κρουσόβουν ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων. Αἱ ἐπακολουθήσασαι σφαγαί» καὶ 2096/30 - 7 - 26. (Συνεχίζεται ἡ περιγραφὴ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος μὲν διαφόρους τίτλους εἰς τὰ φύλλα 2097/1 - 8 - 26, 2098/2 - 8 - 26 μέχρι 2726 τῆς 9 - 9 - 1926 καὶ ἔξης. “Ἐπειτα ἡ ἀρίθμησις γίνεται 2147/30 - 9 - 26 ἕως 2174/1 - 11 - 26. Μέχρι τέλους Δεκεμβρίου ἀρ. 2109/31 - 12 - 26 λείπουν μερικὰ φύλλα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρίθμησις δὲν εἶναι κανονική. Παρατίθενται καὶ πολλὰ φωτογραφίαι τῶν ἀγωνιστῶν ὃς τοῦ Καπετάν Βάρδα, τοῦ Π. Μελᾶ, τοῦ Πέτρου ἐκ Μοναστηρίου, τοῦ Στεφ. Δραγούμη, τοῦ Παντ. Γραικοῦ, τοῦ Ε. Σκούνδρη, τοῦ Καπετάν Φούφα κ.ἄ.).

Φάκελος ὁ τέλος τοῦ 25. Περιέχει πολλὰ ἀποκόμματα ἐφημερίδων, ἔνθα δημοσιεύονται ἄρθρα, ἐπιστολαὶ καὶ ἡμερολόγια περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, εἰς δύο ὑποφακέλους. Α’ ὑποφάκελος. Ἐφημερίδες:

1) Καθημερινὴ 13 - 1 - 1921 καὶ τέλους Ἰανουαρίου 1925.

2) Νέα Ἐφημερὶς τῆς 30 Ὁκτωβρίου ἔτους ἀδήλου.

3) Ἐλεύθερος Τύπος, 22 - 10 - 1917, 23 - 10 - 1917, 24 - 10 - 1917.

4) Νέος Αἰών Σικάγου, 15 - 3 - 1925, 8 - 3 - 1925.

5) Καστοριανὴ Ζωὴ Καστορίας, 18 - 9 - 1937.

6) Κρητικὸς Κόσμος, 10 - 2 - 1940, 6 - 1 - 1940, 13 - 1 - 1940, 14 - 1 - 1940, 17 - 2 - 1940, 19 - 4 - 1940, 20 - 1 - 1940, 19 - 8 - 1939, 27 - 1 - 1940.

7) Ἡ Ἐλληνικὴ, 6 - 12 - 1928, 19 - 4 - 1930, 24 - 5 - 1929, 1 - 12 - 1929, 4 - 12 - 1929.

8) Ἀκρόπολις, 5 - 1 - 1930.

9) Δυτικὴ Μακεδονία, 15 - 1 - 1930 («Ιστορικὰ σημειώσεις ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Καπετάν Φιλώτα—κ. Φιλόλαον Α. Πηγεών» (εἰς πολλὰς συνεχείας ἐντὸς τοῦ 1930 καὶ 1931).

10) Καστορία, 15 - 12 - 1929, 25 - 12 - 1929, 5 - 1 - 1930, 12 - 1 - 1930,
2 - 2 - 1930.

11) Μακεδονία, 1 - 1 - 1930.

12) Έλεύθερος Ανθρωπος, 26 - 11 - 1931.

13) Σκρίπ, 3 - 2 - 1924.

14) Φῶς Θεσσαλονίκης, 10 - 7 - 1939.

15) Έθνική Φωνή, 24 - 3 - 1938.

16) Ο Τύπος τῶν Αθηνῶν, 1 - 7 - 1938.

Β' ήποφάκελος: Περιέχει ἔντυπα, ἀναφερόμενα εἰς διαφόρους ἐπετεί-
ους γεγονότων, ἕօρτας κλπ., ἵτοι :

1) Ήνωμένος Τύπος (Φλωρίνης), 6 - 11 - 1938.

2) Έρευνα (Χανίων), 1 - 7 - 1937, 9 - 7 - 1937, ἀρχαι Ιουνίου 1939.

3) Καστοριανὴ Ζωὴ, 4 - 9 - 1937, 13 - 11 - 1937.

4) Φῶς (Θεσσαλονίκης), 10 - 11 - 1936, 13 - 11 - 1936, 14 - 11 - 1936,
10 - 11 - 1938, 27 - 10 - 1940.

5) Η Μακεδονικὴ (Φλωρίνης), 12 - 11 - 1937.

6) Η Ελληνικὴ, 12 - 5 - 1930.

Φάκελος 26. Περιέχει ἀποκόμματα ἐφημερίδων,
ἀναφερόμενα εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς καὶ μετ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Ἀ-
ποιλίου μέχρι Δεκεμβρίου 1914, τῶν ἐφημερίδων : "Εθνος, Νέα Ελλάς,
Αθῆναι, Πατρίς, Ακρόπολις, Χρόνος, Καιροί, Σκρίπ, Εμπρός, Σημαία,
Ηπειρος (Ιωαννίνων), Αστραπή, Εσπερινή, Αστυ, Εστία, Ν. Ημέρα,
L' Écho d' Athènes, Νέα Αλήθεια (Θεσσαλονίκης), Αστήρ, Εφημερίς,
Πινακοθήκη, Τὸ Φῶς, Θεσσαλία (Βόλου), Αφος, Μακεδονία (Θεσσαλονί-
κης), Νέα Φλώρινα, Κόσμος (Θεσσαλονίκης), Λέσβος (Μυτιλήνης), Ν. Έ-
ρευνα (Χανίων), Έλληνικὸς Αστήρ (Οδησσοῦ), Argus de l' «Indépen-
dant» de Salonique, Ανεξιόρτητος (Χανίων), Έλεύθερον Βῆμα (Χανίων),
Μηνιαία Εἰλονογραφημένη Ατλαντίς, Πελαισγὸς (ἀριθ. 182 - 188 τῆς
1 - 11 - 1914 μέχρι 31 - 12 - 1914). Έν δλφ 224 ἀποκόμματα, συγκεντρω-
θέντα ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας «Ο Αργος τοῦ Τύπου τῆς Ανυτολῆς».

Φάκελος 27. α) Περιέχει ἀποκόμματα ἐφημερί-
δων τοῦ ἔτους 1915 περὶ τὰ ἔκατὸν τῶν διαφόρων ἐφημερίδων τῆς ἐποχῆς,
τὰς δοπίας ἀνεγράφαμεν ἀνωτέρω. Όλα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν
δρᾶσιν τοῦ Βάρδα.

β) Όμοίως τοῦ 1916, περίπου 30.

γ) Όμοίως τοῦ 1917, περίπου 20.

Φάκελος 28. Περιέχει ἀποκόμματα ἐφημερίδων,
ἀναφερόμενα εἰς τὸν στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν βίον τοῦ Βάρδα, ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον δημοσιεύματα τοῦ ίδιου τοῦ Βάρδα εἰς ἐφημερίδας. Περίπου
50 τεμάχια.

Φάκελος νος π' ἀριθ. 29. Περιέχει ἔντυπα ἐφημερίδων καὶ ἄλλα, ἀναφερόμενα εἰς τὰ γεγονότα τοῦ 1922, ἰδίως περὶ τὰ 23 φύλλα τῆς Ἐφημερίδος «Ἡμερήσιος Τύπος» ἀπὸ 30 - 11 - 1928 μέχρι 22 - 12 - 1928.

Φάκελος νος π' ἀριθ. 30. Περιέχει περὶ τὰ 30 ἀποκόμματα ἐφημερίδων τῶν ἑτῶν 1914 ἕως 1935, ἀναφερόμενα εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας τοῦ Τσόντου κατὰ τοῦ Βενιζέλου.

ΚΩΝ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ